

vitész **Imrédy Béla**
levele
az erdélyiekhez

Külön lenyomat
az Egyedül Vagyunk
1941. februári számából.

Levél

egy erdélyi barátomhoz

Írta: vitéz Imrédy Béla

Kedves . . .

az őszi ünnepi hetekben a napfény ragyogásában végigfutottam a visszatért országrészen. Könny és nevetés, elragadtatásban égő szívek hullámválása, meghatódott kézzel szorítások, lelkes egymásraborulások közepette is igyekeztem mélyebben belenézni a szemetekbe, megkeresni annak csillogása mögött az erdélyi lelket a maga örökletes változatlanágában és az időkhöz való idomulásában. Próbáltam elemezni a helyzetet, amelyet a határmegvonás számotokra kiszabott, a gondokat, a problémákat, amelyeket már akkor előre lehetett látni és megvallom, félttem, hogy az öröm közösségi élménye után, amely valamennyiünket a maga forgatagába ragadott, nem fog-e következni valami keserű ábredés a hétköznapok megvívhatatlannak látszó küzdelmeiben. Biztattatok, hogy tudatában vagytok az erdélyi és különösen a székely sors mostohaságának. Soha nem vártátok, hogy az élet tálcán hozza elétek kincseit. Ott, a hegyek között mindig kemény a munka és ami derű fakad, — pedig fakad bőven — a lényetekből és a természet gyönyörűségéből születik, — meg a kettőnek a mienknél sokkal mélyebb egybefonódásából.

Szívesen vettem e biztatást, de egy kis tartózkodás, egy kis hitelenség még ott rágott a lelkemen.

Most, hogy a kemény téli időben újra nekivágtunk Erdélynek és megfordultunk a legnagyobbodott ország legvégső csücskében is, most oszlott el csak igazán aggodalmam. Megjártam a csendes, szemérmesen tartózkodó Kolozsvárt, Vásárhelyet, az elevenen zajlót, megálltam a székely megyék gócaiban, sok-sok emberrel beszéltem, most látom csak, hogy hiába gond, hiába nehézség, a legédesebb rabság sem ér fel a népi szabadság érzésével, még ha annak sovány is a ke-

Persze, hallottam panaszt bőven, egyéni sérelmeket, vélt és való igazságtalanságok felhánytorgatását, persze hogy hallottam szidni a budapesti urakat, súlyosan, néha talán igazságtalanul is bírálni ezt, vagy amazt az intézkedést, kibuggyant olykor keserű szó is, de azért mindennek a mélyén valami édes megnyugvás ült. És a petróleum hiányában sötét falusi szobák zugaiban nem járkáltak a rémek, amelyeket két évtized során a legfényesebb világítás sem tudott onnan elhessegetni.

Sokan vannak nálatok is, akik nem urak a maguk egyéni portáján, hatósági függés, kötöttség, gazdasági kényszer nálatok is, nálunk is sokszor elveszi az egyéni szabadság édes ízét a szánkából, de hogy valamennyien együttesen, magyarok — székelyek mégis csak urak vagyunk a magunk portáján, ez alapja az életnek, alapja minden fejlődésnek, minden kiteljesülésnek. Nálatok új ez az érzés és ezért tudatos. Mint a sivatagból megtért vándor, aki megtanulta, hogy becsülje a hűsítő víznek az értékét, úgy szűrészölítetek ti is a szabad magyar boldogságát. Elvezítetek, hogy nincs határ Pestig, Győrre, Sopronig, élvezitek, hogy aki igazgat titeket, aki örökdió felettetek, aki talán néha terhetekre is van, közületek, belőletek való. És ez az érzés még a legkeserűbbnek is közületek az arcára van írva és minden panasz mélyéről kicsendül: Uramisten, de jó is szabadon panaszkodni!

Aki lemeget közétek, fürdőt vesz a magyarságból, összetartozásból, rádöbben arra, hogy a leggyönyörűségesebb, anyagiakban dúskálkodó élet sem ér semmit, ha nincs mögötte az a nagy érzés, hogy ez az élet a miénk és csak a miénk! Megérthetetlen, megfoghatatlan másnak a számára és éppen ezért drága és szép és felejthetetlen és elidegeníthetetlen, mert a miénk!

Az egyéni életetek éppen úgy, mint a

népi egységeket, nemzeti létetek a veszélyek és a kockázatok jegyében álltok. Élet és halál közelebb esnek nálatok egymáshoz, s a végleteknek ez a közelsége érzelmeiteket is a nagyobb hullámválások felé tereli. A halálközelség még akkor is, ha el-el távolodik a csontkéz, színesebbé, ízesebbé teszi az életérzést. Bizonyára kitermeli a humort is. A veszélyes élet humor nélkül be hamar savanyúvá válnék! Ezért zamatosabb nálatok a szó, játékosabb a gondolat, tréfa és komolyság, füllentéssel kacérkodó móka és véres-veřejtékes valóság úgy változtatják egymást, mint áprilisi napfény és eső. Mozgás van bennetek, s ami mozog, az nem lehet lomha, az magától kecsessé válik. És valóban menynyi „ügyes“ embert lehet nálatok találni!

Ez a hullámválás a tartalomban mutatkozik meg; a forma — érdekes — sokkal kiegyenlített. A színek mélyek és nem kiáltóak, a mosoly már nevetésnek számít és nem fullad röhhögésbe. A sírás meg inkább hangtalan könnyben folyik el és nem tör ki zokogásba.

Talán ezt is a halál közelsége idézi fel: készenlét ez a velejáró fegyelemmel. Készenlét és vigyázat. Ez nyomja rá bélyegét értelmi tevékenységekre. Szemfülesek vagytok és gyorsan reagálók. Vigyáztok úgy is, mint nép, úgy is mint egyén, minden lépésekre. Józan tartózkodás, szinte gyanakvás fogadja nálatok az idegent. Nehezen oldódik fel a lélek, nehezen tapad oda a másikhoz, hogy azután annál hűségesebben simuljon hozzá. Kérdésre ellenkérdés a gyakori válasz. S néha, amikor azt hisszük, hogy az „igen“, vagy a „nem“ két ága közé vagy szorítva, s döntened kell, melyiket választod, valami könnyeden bájos szellemi bukfencsel kiszabadítod magad a szorításból, faképnél hagyva a mi szegényes logikánkat.

Mi szét vagyunk analizálva. Kedves Barátom. A szellemünk, az agyunk szinte külön életet él, az érzéseink, az ösztöneink másfelé dolgoznak, az érdekeink mindig a feldolgozott, megfésült természetet tapasztalják, az életmódunk is racionalizálódik, kezdünk pontosnak lenni kicsiben is. Nálatok még minden egységbe van forrva, — hogy hol végződik az ösztön és hol kezdődik az észnek a munkája, észre sem vehető. Gondolkozni tudtok a szívetekkel is és agyatok nem olyan csikorgóan száraz, mint a mienk, amely a nyugati kultúra itatóspapírjába csomagolva, jóformán kiszikkadt. Bent éltek a természetben és ez mutatja nektek az időt, nem pedig a falon ketyegő óra. Pontosság kicsiben talán nem érényetek. Nálatok van reggel, van dél, este és éjszaka. S ha valaminek meg kell este len-

nie, az este meg is történik, de nem biztos, hogy 7 óra 15 perckor, ahogy azt mi szeretnők.

Hasonlélvezője is voltam ennek a tulajdonságtoknak, mert sokat vártatok bizony reánk. Nem a mi hibánkból, hanem a gép tökéletlenségéből, amely az embernek és természetnek ebben az együttélésében bizonyára mostohán elhagyottának, egyedülvalónak érezte magát és ezért rakoncátlankodott. No, meg a téli utak jövöltából is, amelyekre — mint ott fent a Hargitán — néha úgy ráborul a tejfehér köd, hogy nem tudod, az úton vagy-e, vagy a sík mezőre tévedtél, s nem látod tíz lépésre a táviró oszlopot. Máskor meg hőtörlasszokat fúj az útra a Nemere és a mély keréknyomok között dudorodó jeges sárbuskákban tengelyre ül az autó. Azt hiszed, hogy a világ végén vagy, s hogy a végtelen hőmezők házszigeteléseiben csak valami szörnyen leegyszerűsített élet tartható fenn, s íme egyszerre beleszópszott pallérozott szellemű, világlátott, finomlelkű emberek közé, akik ilyenek maradnak, ámbár néha napokig tart, míg a friss ujsághoz jutnak. Kedvesek, mintha mindig ismertük volna őket. Ismertük is, hiszen ott nálatok lemállott a máz és mind magyarok voltunk, akiknek nem kell egymásnak bemutatkozniuk. Persze, mások vagytok egy kicsit, de éppen csak annyira, hogy ez a különbség feszültségeket teremt, szikrákat csíholjon ki, nem fájdalmas, csak bizsergető, élénkítő, életet adó szikrákat. És ez a legnagyobb gyönyörűség, amit a ti visszaérkezésetek az összeszűkülött magyar világban jelent. A Felvidék magyarja jobban velünk élt. A húsz év rányomta ugyan bélyegét, de valahogyan a határok is járhatóbbak voltak, a távolsága is elenyésző volt a tiétekhez képest és az évszázados történelmi fejlődés azonosságát húsz esztendő epizódja nem tudta feledtetni. Az erdélyi történelem, az egyensúlyozás évszázados művészete amúgy is sajátos színezést adott az erdélyi léleknek, realissá, valóságnézővé tette, a húsz évi tortúra pedig csak tovább élte a különbségeket. De kegyes volt az Uristen, csak annyira vitt el egymástól, hogy azért még nagyon is magunkat ismerjük fel bennetek.

Most azonban le kell, hogy töröljétek e húsz esztendőnek mindazt a nyomát, ami nem való a szabad magyar világba. Terror és önkény nehezedett rátok, ellenség volt a hatóság, és minden barátságos szó, amely felülről hangzott felétek, mint a tévútra csábító szava hangzott a fületekben. Nem csoda, ha az évszázados tapasztalatokból táplálkozó óvatosság hovatovább bizalmatlansággá terebélye-

sedett bennetek. Persze hogy ovatosaknak kell lennetek, hiszen innen is kinyúlnak felétek csápok, amelyek nem simogatást hoznak, hanem kihasználni szeretnék a bennetek lakozó friss erőt. Józan kritika, az ismeretlen szemben való óvatosság nem hiba. A hiszékenyek vásáranak mai korában inkább irány. De ami velejár a bizalmatlansággal: az a ki-nem-nyílás, a vélemények véka alá rejtése és a magábatemetkezés már nem a mi világunkba való. Érthető volt mindaddig, amíg a szabadon kimondott szó börtönbe juttatott, vagy pribékek kezére játszhatott. Itt nálunk mégis szabadon kell, hogy beszéljeteK. Különösen ti kell, hogy szabadon beszéljeteK. Töletek jobban eltűrik még, mint tölünk, akikben egy félénk szellő rezdülésére is felfigyelő ál-tekintélyi irányzat a kelleténél szűkebbre szeretné lefaragni a megszólalás skáláját. BeszéljeteK csak nyíltan, nyugodtan és ne riadjatok vissza attól, ha a hiúság szédületében egyes hatalmasok csak a tömjénfüstöt bírják és nem állhatják az élesebb hegyi levegőt.

De ne gubózzatok magatokba abban a formában sem, hogy nem akartok a Székelyföldön, vagy Erdélyen túl látni. Az anyaország sorsa meghatározza a titeket is. Hiába jeleskedtek saját problémáitok megoldásában; hiába harcoljátok ki akár jófiúsággal, akár kemény szóval a szükséges kormányzati intézkedéseket, a ti szűkebb érdekű gondjaitok megenyhítése — persze, hogy fontos, de — nem minden! Mert ha megoldatlanul maradnak a nagy magyar kérdések és gyenge marad a törzs, ha előregszik, megodvasodik, akkor leszárad a legerősebb ág is. Sőt éppen ti, akik ott álltok kelet és dél kapujában, ti vagytok az ütköző ponton, a veszély-zónában, és minden gyengesége az anyaországnak titeket kezdene ki leghamarabb. Hiszen éppen azért kerültetek járomba, mert a központ gyenge volt és mégsem a központot szállták meg az idegen hordák, hanem titeket téptek le.

Nem vagyok kishitű, nem az átél két évtizedhez hasonló méltatlan sorsra gondolok, de a történelem forgandóságában ma még előre nem látható veszélyekbe sodróhatunk és ezek rátok fognak legelső sorban árnyékot vetni. Ha van magyar, akinek a nagy magyar közösség sorsa saját sorsa is, ti vagytok első sorban. És ha van valami, ami aggodalmat keltett bennem e feleldhetetlen téli utazás során, úgy az a vissza-visszatérő benyomás volt, hogy vannak köztetek sokan, akik ezt az erdélyi magábalovalóságot formába akarják öltöztetni és csak távolról gondolnak a nagy magyar sorskérdések munkálására. A különülésnek minden formáját lehetetlennek tartom, rövidlátó és tarthatatlan kísérletnek.

Az anyaország eiete egy kell legyen, egy áram kell, hogy keringjen Soprontól Kézdivásárhelyig, Kőrösmezőtől Kanizsáig. És ennek az áramnak benneteket is magával kell ragadnia, mert csak így lehet erős Hungária. Így lehet ősi és új, egyszerre így lehet időben és tartalomban teljes. Mert nálatok több a szín, a küzdenitűdás, a kockázatvállalás, elevenebb a föld, a fák, a füvek, állatok és emberek együttélése, ősbibb, természetesebb az élet, kisebbek és elmosódottabbak a társadalmi különbségek. Van székely „nép“, amelybe minden székely, váruával, gyárosával, munkásával, favágójával egyaránt beletartozik. Minálunk nincs még egységes nép és ha „nép“-et mondunk, ebbe már a földbirtokos, a gyáros és a bankár nem értődik bele, sőt talán már a plébános sem. Vannak persze — kinek ne lennének — hiányosságaitok is. Körültekintőek vagytok és a veszéllyel számolóK, mindenre ügyelőK, de éppen ezért a nagy szintézis kevésbbé a világotok. Megtanultatok hallgatni és szinte elfelejtettétek, hogy az igazság akkor teljes, ha mindent megmondunk.

De ami hiányzik belőletek, az megvan nálunk, és ami nálunk hiányzik, azt hozzátok ti. Itt van hát a felséges alkalom, amikor újból teljes értékű magyarságot tudunk teremteni, de ehhez kell, hogy fenntartás nélkül adjuk magunkat egymásnak. Cselekedjünk magunkért és egymásért, többet és gyorsabban cselekedjünk, ne várjunk a cselekvéssel és ne szemlélődjünk túlsokat, mert ahol nincs cselekvés, ott megáll a fejlődés, és ahol nincs fejlődés, ott jön a hanyatlás. Semmi sem áll meg e világon, minden mozog, vagy fel, vagy le. Ez az alapelve minden életnek. És minden „bölcességben“, amely ettől az alapelvtől eltávolodik, nincs több eleven tartalom, mint az üres dióhéjban. Rajtunk is áll, de rajtatok is, hogy a teljes magyar élet, amely lehetőségekben itt lebeg előttünk, amit a ti visszatéréteK a kezűnkre játszott, testet öltönsön és valósággá legyen. Nem hosszú az idő, ameddig meg kell, hogy oldjuk a feladatot: kiteljesíteni az Új Magyar Életet. Ha csak valamiképpen lehet, nagy, testvériesen egyetértő, rendszerbe foglalt, simán futó akcióban, ha nem, akkor — inkább, semmint elszalaszuk a nagy esélyt — szikrázó harcban, fájdalokkal is járó küzdelemben, de sohasem testvérgyilkos csatában. Értsétek meg ezt és ne féljeteK a belső harcoktól. Nem a gyűlölség pusztító viharai ezek, hanem áldott vajudások, amelyekből megszületik a megszületendő.

Ezt üzeni nekteK és köszön minden jó-ságot, Noked és mindazoknak, akikkel jó sorsom ott lent összehozott magyar szeretetben testvéreket.